

Het begin van een graptoliet

Slechts zelden is het beginstadium van een graptoliet goed te zien. Is een exemplaar volledig geconserveerd, zoals bij de kolonie op het omslag nagenoeg het geval is, dan kan worden nagegaan wat de volgorde van groei van de afzonderlijke thecae was.

Onder het hoofd: De bouw van een graptolietenkolonie (pag. 74) is beschreven, hoe uit het beginstadium, de sicula, de eerste theca ontsproeit. Via theca 1 werd theca 2 gevormd, enzovoort. De kleurenplaat laat een fragment van een deels gepyritiseerd rhabdosoom van een *Didymograptus extensus* uit het Oslogebied zien.

Typisch voor *Didymograptus* is een in twee enkelvoudige takjes uitgroeiend rhabdosoom. Deze getakte groeiwijze ontstaat, doordat in een nog zeer jong stadium het organisme (de zoid) in plaats van één twee groeiknoppen krijgt, waaruit beide kolonietakken zich vervolgens ontwikkelen. Het stadium waarin dit gebeurt is een belangrijk kenmerk

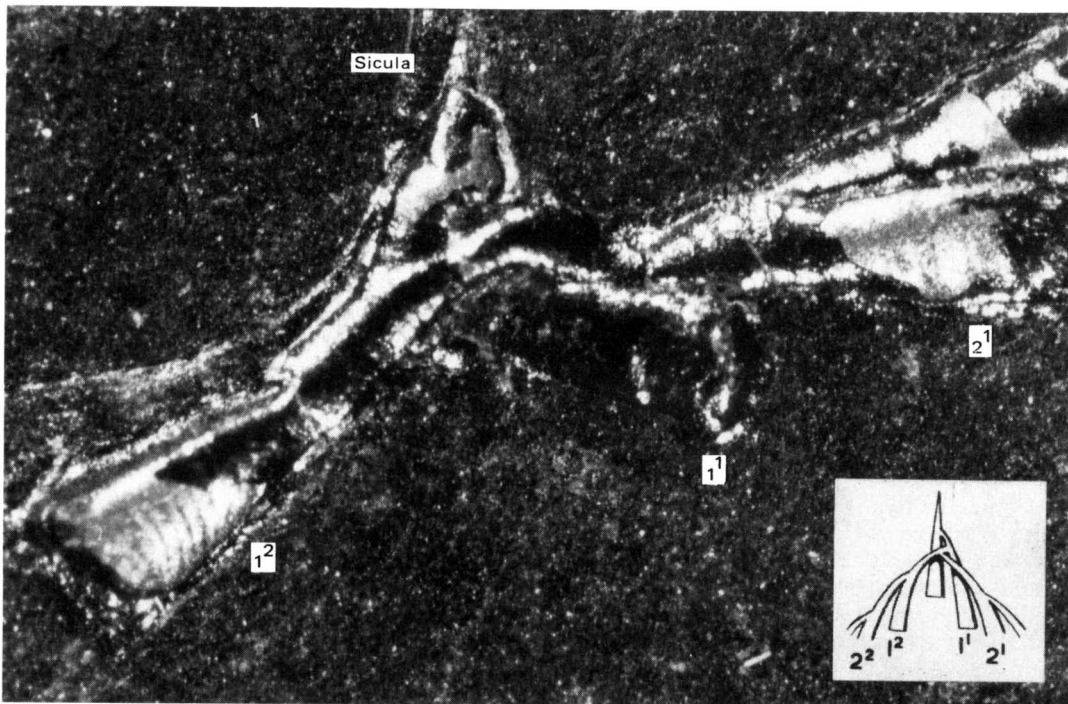
voor de determinatie.

In het afgebeelde exemplaar lijkt het stadium van afsplitsing bereikt te zijn bij de tweede theca die gevormd werd (op schetsje en foto: 1.2). Er is namelijk te zien dat de theca 2.1 rechts van de eerste (dus 1.1) met deze geen verbinding heeft, maar in plaats daarvan via een kanaaltje met de eerste theca van de andere tak (1.2) verbonden is. Dit kanaaltje loopt over 1.1 heen. Niet te zien is hoe de aftakking van de sicula naar theca 1.1 verloopt. Wel is nog vaag zichtbaar dat de sicula zich tot onder de splitsing van 1.1 en 1.2 voortzet.

Het z.g. extensus-stadium van de graptolietenontwikkeling is op bijgevoegd schetsje (uit Treatise on Invert. Fossils, Part V) schematisch weergegeven.

De foto beeldt *Didymograptus extensus* nog eens uit. Met vriendelijke dank aan Dr. A.R. Fortuin, die behulpzaam was bij het ontcijferen van het zoekplaatje!

J.S.-v.B.

EEN HEEL KARWEI

was het, dit Graptolietennummer met zijn Bornholm-aanhangsel.

Auteur en redactrice hadden er hun handen vol aan. Gelukkig kregen zij hulp van derden, die hier hartelijk bedankt worden:

drs. W.C.P. de Vries, die het artikel over Bornholm aan een strenge revisie onderwierp en aanvullingen en het profiel toevoegde;

P. Stemvers, die de graptolieten fotografeerde;

C. Boer, die de kleurendia's van de landschappen ook nu weer in zwart/witfoto's overbracht;

A.N.F. Grijpink, die vele van de tekeningen reproduceer-

baar maakte en de wel heel bewerkelijke lay-out verzorgde.

De tekeningen, voor zover niet van de auteur, zijn, met welwillende toestemming, ontleend aan: Treatise on Invertebrate Paleontology, Part V (courtesy of The Geological Society of America and University of Kansas);

Moore, Lalicker, Fischer: Invertebrate Fossils, McGraw-Hill, New-York, 1952;

M. Bjerreskov: Llandoveryan and Wenlockian graptolites from Bornholm, Universitetsforlaget, Oslo; 1976; Bornholms Turistbureau, Rønne, Bornholm.

J. Stemvers-van Bommel